

Міністерство освіти і науки України
ПВНЗ Університет Короля Данила
БІБЛІОТЕКА

*Антивоєнна тема
в сучасній українській прозі*

Літературний дайджест



Івано-Франківськ
2019

Укладач та комп'ютерний набір:

Чікальова С.О. - бібліотекар Університету Короля Данила

Антивоєнна тема в сучасній українській прозі : літературний дайджест .
/уклад. С. О. Чікальова .- Івано-Франківськ: Бібліотека УКД, 2019. – 26 с.

ЗМІСТ

Вступ
Антивоєнна тема в сучасній українській прозі.....
Електронні ресурси.....
Відомості про авторів книг.....
Додаток 1. Глосарій

ВСТУП

Війна та її причини мусять бути названі антикультурним феноменом

А. Шептицький

Сучасна українська література — українська література останніх десятиліть, створена сучасними письменниками. У науковій літературі точно не зазначено, від якого моменту українську літературу слід вважати сучасною. Утім, під поняттям сучасна українська література найчастіше розуміють сукупність художніх творів, написаних від часу здобуття Україною незалежності в 1991 році й дотепер. Таке розмежування зумовлене відмиранням після 1991 року загальнообов'язкового для митців СРСР стилю соціалістичного реалізму та скасуванням радянської цензури. Принципові зміни в українській літературі відбулися ще в роки Перебудови (1985) і особливо після Чорнобильської катастрофи (1986). Деякі дослідники вважають, що сучасна українська література починається від 1970-х.

Один із визначних напрямів у літературі, зокрема українській - антивоєнна тематика, протест проти насильства і поневолення людей .

Таке руйнівне явище, як війна не могло не спровокувати виникнення певного літературного напрямку. Військова тематика була актуальною в період двох світових війн. Зокрема, значне місце в літературі ХХ століття займає антивоєнна проза, спрямована на возвеличення принципів гуманізму, людяності та заперечення жорстокості, вбивств, фашизму.

Антивоєнна література створювалася двома групами письменників: ті, які брали активну участь в бойових діях, і ті, хто по тим чи іншим причинам не бачив все на власні очі. Проте читаючи і аналізуючи твори, можна зрозуміти, що автори висвітлюють майже одні й ті самі проблеми, розв'язують схожі

конфлікти, ідейна спрямованість має одну точку опори, а самі герої, як правило, звичайні люди, які порою самі не розуміють, навіщо вони знищують як своє, так і інше життя. Автори емоційно настроюють, спрямовують думку й естетично орієнтують масового читача, програмують.

Загалом антивоєнна література ХХ століття торкається багатьох важливих життєвих питань, серед яких найголовніше – возвеличення поваги та любові до людини, тобто ідея гуманізації суспільства. Тому майже всі твори, які торкаються у тій чи іншій мірі світових війн, мають на меті заклик до боротьби за мир.

Сьогодні, коли Україна потопає в сльозах від горя, з болем у серці говоримо: «Ми не тільки не хочемо війни, а просимо Бога зробити так, щоб вона нарешті закінчилася. Ми віримо в це!» Сьогодні десятки тисяч наших синів, братів, чоловіків, коханих – патріотів нашої держави знаходяться на передовій, захищаючи неньку Україну. Сотні захисників, що отримали поранення в боях, перебувають у військових шпиталях.

Всім хто воює, рідним чиї близькі загинули на Донбасі, як ніколи потрібні наша увага, добре слово, підтримка.

Рекомендований літературний дайджест **«Антивоєнна тема в сучасній українській літературі»** - дає можливість дізнатися про сучасні воєнні події, відчувати біль і важливість теми, навчить розрізняти, хто справжній, а хто ні, і що в житті цінне.

Сподіваємося, що найтрагічніші сторінки сучасної української історії – будуть позаду. І тепер ми дізнаватимемося про них лише з книг, які стануть для нас своєрідним нагадуванням: ми не маємо права допустити подібного.

Антивоєнна тема в сучасній українській прозі

Ми розглянемо найбільш помітні та цікаві книжки, присвячені цій тематиці.

Сергій Лойко, «Аеропорт»

У книзі кореспондента і фотокора Los Angeles Times у Москві Сергія Лойка скрупульозно описуються п'ять останніх днів 240-денної оборони Донецького аеропорту, які автор провів із його захисниками. Письменник відтворив відчайдушні, а часом відверто безрозсудні операції безстрашних «кіборгів», їх побут і задушевні бесіди в очікуванні атаки.

Оповідання час від часу переривається вставними новелами, в яких ідеться про інші епізоди війни, і спогадами головного героя – бувалого військового фотокореспондента Андрія. Він розмірковує про своє життя і про перебування в Україні. Андрій живе в США, куди багато років тому перебрався з Москви. Він приїжджає до Києва, щоб висвітлювати Євромайдан. Залишитися в країні після падіння режиму, а потім вирушити на воюючий Донбас Андрія спонукає не стільки робота, скільки романтичні стосунки з молодою дівчиною, які зав'язуються на барикадах Майдану.

Євген Положій, «Іловайськ»

Книга складається з 16 новел – історій про солдатів, які пережили «Іловайський котел». В основі кожного оповідання – спогади бійця, що став учасником найжахливішої поразки української армії за всю війну на Донбасі. Автор намагався точно, наскільки це дозволяє жанр новели, передати історії солдатів, у більшості персонажів є прототипи. Українські військові чини, дії яких призвели до Іловайської трагедії, показані в книзі в дуже непривабливому вигляді. Історії бійців, взяті за основу оповідань, – захоплюючі, несподівані, парадоксальні. Але сюжет місцями провисає, мова новел то пишномовна, то надмірно натуралістична.

Книга побачила світ у річницю «котла». Новинку було опубліковано одночасно українською та російською мовами: автор записував історії ветеранів тією мовою, якою вони їх розповідали, а потім перекладав.

Богдан Жолдак, «Укри»

Кіноповість, або бойова проза, як її називає автор, розповідає про сучасну війну і сучасних героїв – учасників воєнних дій у АТО. Всі вони – «укри», таке прізвисько в 2014 році дали українцям сепаратисти на Донбасі. Для написання книги письменник багато спілкувався з бійцями АТО.

Головна сила «укрів» – у гуморі. Герої твору нагадують козаків, які навіть у найнебезпечніших ситуаціях зберігали здатність жартувати над ворогами і смертю. І саме гумор допомагав психологічно впливати на супротивників та перемагати їх.

Книга складається з великої кількості маленьких епізодів, іноді навіть гіперболізованих. Для створення екшену Богдан Жолдак використовував особливий динамічний стиль, схожий на кіномову: художньо спрощений, але з детальним описом ситуацій.

Василь Шкляр, «Чорне сонце»

Українських захисників вирішив увічнити і майстер гостросюжетних романів Василь Шкляр. Свій твір він присвятив бійцям добровольчого батальйону «Азов» (у його емблемі присутній символ «Чорне сонце»), з якими довгий час пробув на фронті.

Головний персонаж «Чорного сонця» – реальний боєць «Азова» з бойовим позивним «Художник». Перебіг подій російсько-української війни показано очима хлопця, якого честь і совість змусили взяти в руки зброю. Від імені героя письменник розмірковує, хто і навіщо затягує криваву драму, чому гинуть найкращі, чому місцеві вважають своїх визволителів ворогами і яким буде майбутнє України.

Марія Матіос, «Приватний щоденник. Майдан. Війна»

Відома письменниця і народний депутат України Марія Матіос відійшла від звичної для неї художньої прози і в документальному стилі змалювала події в країні з 31 листопада 2013 до липня 2015 року. Автор стверджує, що в книзі немає жодного вигаданого імені чи сюжету, а тільки лише те, свідком або учасником чого воно була, – починаючи з участі в подіях на Майдані і закінчуючи поїздками в зону АТО з гастролями і гуманітарною допомогою.

Письменниця зворушливо описує історії українських сімей, життя яких болісними втратами і глибокими ранами назавжди змінили Майдан і війна. А ще – свої власні історії «про конкретні битви за дуже конкретних людей», яким допомагала у важку хвилину: у СІЗО, судах, лікарнях і розгромлених містах.

Максим Бутченко, «Художник війни»

Дія роману починається в грудні 2013 року. У центрі твору – два брати з шахтарського містечка на Донбасі. Антон – художник-невдаха, який заробляє на життя в шахті, з початком війни вступає в «ополчение» Новоросії. Сергій – повна протилежність братові, живе за кордоном, матеріально забезпечений і підтримує Україну.

Написаний російською мовою роман «Художник війни» – перша книга українського журналіста Максима Бутченка. Родом з-під Луганська, з 12-річним стажем в якості шахтаря, він як ніхто зі своїх колег розуміє цей складний регіон. У романі розповідається про військові будні простих жителів «республік». У автора є своє бачення причин, що спонукали їх стати прихильниками «руського мира», і він намагається донести його до читача.

Любов Якимчук, «Абрикоси Донбасу»

Книга «Абрикоси Донбасу» мешканки Луганщини поетеси Любові Якимчук відкривається однойменною поемою, написаною в 2012 році – твором про сім'ю письменниці, про шахтарів і робітниць вуглепереробних фабрик. Якимчук також включила сюди вірші 2009 року, присвячені вигаданій війні. Основу книги склав останній цикл поетеси – «Розпад», у якому вона в

поетичній формі розповідає про АТО, про сьогодишню ситуацію в країні і на малій батьківщині. Вірші Якимчук, якій незабаром доведеться розміняти четвертий десяток, часто відрізняються бароковою витієватістю і складною ритмічною організацією. Збірку «Абрикоси Донбасу» тепло зустріли колеги поетеси. Як зазначив суперзірка сучасної української літератури Сергій Жадан: «Книга сповнена тепла і гіркоти, книга колюча і ламана... Мова віршів проста і переконлива».

Валерій Макєєв, «100 днів полону, або позивний «911»

Черкаський правозахисник, волонтер, член виконкому міської ради Валерій Макєєв написав спогади про перебування в полоні. В АТО він їхав з гуманітарною місією: привезти продукти українським військовим і забрати полонених, проте сам потрапив у полон. Більше трьох місяців він провів у неволі на території ЛНР, де не діють закони і правила, а все будується виключно на не людських стосунках. Жорстоке поводження ополченців, психологічні допити, приниження, тортури – все це автор детально виклав у своїй сповіді.

Катерина Сергацкова, Артем Чапай, Володимир Максаков, «Війна на три букви»

В основі книги – опубліковані репортажі та інтерв'ю Катерини Сергацкової й Артема Чапая про події з 22 лютого 2014 року і до початку 2015-го: про анексію Криму, трагедію в Одесі, антитерористичну операцію на Донбасі. Автори, безпосередньо побувавши в гарячих точках України, намагаються розібратися, що ж відбувається насправді і як правильно назвати ці військові дії: антитерористичною операцією, громадянським конфліктом чи російсько-українською війною.

Катерина Сергацкова досліджувала, чим живуть люди, як трансформувалася їхня свідомість на окупованих і звільнених територіях, її історії – про переселенців і жителів сходу, про маленьких людей у великій політиці. Артем Чапай зачіпає незручні для політиків питання внутрішніх

проблем армії та військових злочинів. Московський філолог Володимир Максаков описує свою поїздку в ДНР, де потрапив у полон. Це дозволило йому дізнатися, що собою зсередини представляв сепаратистський рух і наскільки визначальною в ньому була участь громадян Росії.

Руслан Горовий «Тисяча і одна ніч війни», «Казки на ніч»

Діалоги та побутові ситуації, написані максимально простою і наближеною до розмовної мовою, що ведуться на фронті або поруч. Трагізм і комізм ситуацій пропорційно поєднані у цих книгах, як і в інших творах Горового.

Сергій Жадан «Інтернат»

Січень 2015 року. Донбас. Паша, вчитель однієї зі шкіл, спостерігає, як лінія фронту неухильно наближається до його дому. Стається так, що він змушений цю лінію перетнути. Щоби потім повернутись назад. І для цього йому щонайменше потрібно визначитись, на чиєму боці його дім.

Роман вийде в люди у вересні 2017 року. Крім чисто хронологічного відтворення подій у романі присутня і інша тема – цивільної людини, яка знаходиться у зоні військових дій. «Це місце кожного з нас в умовах конфлікту» - каже автор.

В романі, як і в житті, Жадан відзначає, що місцеві жителі Донбасу в більшості позбавлені голосу, і виступають як пасивні свідки подій.

Дмитро Якорнов «То АТО»

«То АТО» – це весела книга про війну. Тут життя у казармі показано, як є – з кропіткою роботою, безглуздими завданнями, командирами напідпитку, тренуваннями, нецензурними жартами, взаємною підтримкою та сподіваннями на краще.

До Євромайдану та війни на сході України автор працював у рекламі й не мав планів ставати письменником. Коли він добровольцем вступив до армії, вирішив вести фейсбук-щоденник для родини та друзів. Із серйозних, його записи потроху ставали іронічними і смішними. Усі персонажі – це реальні люди, з якими служив автор. Щоправда, від імен друзів Якорнов залишив лише перші літери. Каже, що лише у такий спосіб він може розказати все саме так, як було.

Сергій Марко «Хроніка гібридної війни»

Книга є першою спробою дати цілісну, об'єктивну картину військових дій на Сході України в 2014–2015 роках. Це опис реальних подій, реконструкція, де автор гранично чесно описує найважливіші епізоди цієї ще незавершеної війни. В основі «Хроніки» — сотні документів та свідчень учасників (понад 500 документів та 130 інтерв'ю). Під час роботи було максимально враховано відгуки, уточнення, зауваження бійців і командирів ЗСУ, Нацгвардії, добровольчих батальйонів та волонтерів.

Важливе джерело для уточнення дат боїв, місць дислокації військ. Також автор подає розшифровку основних аббревіатур, що використовуються журналістами, політологами, військовими, та присутні у цій книзі.

Ірина Штогрін (укладач) "АД 242: Історія мужності, братерства та самопожертви"

Розповіді захисників Аеропорту «Донецьк», зібрані авторським колективом журналістів «Радіо Свобода» стали основою нової книги «Аеропорт Донецьк 242. Історія мужності, братерства та самопожертви». Ці правдиві, безкомпромісні іноді, навіть шокуючі, історії, розказані із перших вуст учасниками цих драматичних подій, проливають світло на розуміння причин, мотивів та наслідків цього кривавого епізоду у неоголошеній війні.

Особливістю цієї масштабної книги про оборону Донецького летовища є ще й доповнення унікальними аудіо- та відеоматеріалами, котрі можна послухати

та переглянути, скориставшись QR- кодом. Гостроту і драматизм з подій точно та неупереджено передають кольорові світлини фотокореспондента The Los Angeles Times Сергія Лойка.

Євген Магда «Гібридна війна: вижити і перемогти»

Гібридна війна – явище нове для міжнародних відносин. Росія використовувала цей механізм для підкорення України своїм інтересам в умовах формального збереження суверенітету нашою країною.

Євген Магда у своїй книзі «Гібридна війна: вижити і перемогти» називає причини, через які Україна стала жертвою агресії з боку Росії. Автор аналізує причини ослаблення України, зазначає головні прояви агресії і пропонує рецепт перемоги в протистоянні з найбільшою державою світу.

Андрій Цаплієнко. « Книга змін»

У цій книжці оповідань мова про війну, яка несподівано прийшла в Україну і змінила життя й свідомість мільйонів людей. Герої оповідань пов'язані складним павутинням особистих стосунків одне з одним і з автором. Вони разом з усією країною крокують дорогою змін - від застою до революції, від Майдану до війни. Історії, які трапляються з героями, видаються неймовірними, але це нова реальність, у якій треба навчитися виживати. «В мене виникає цілком ірраціональне відчуття, - звіряється герой одного з оповідань, - що війну визначило все наше життя, вся наша офіційна історія, брехлива та плаксива, як розповідь повії. І вся наша неофіційна історія, гучна та сумбурна, як передсмертні крики жертв інквізиції. Як вірш про синє вино на морозній площі. Якби Харон був волонтером, він змінив би свій човен на рефрижератор. Отака наша війна».

Анна Шила. « Жінка війни»

Ця книжка - перше в історії України видання, де сьогоднішня війна на Сході розглядається через історії жінок, які рятують людей. Будучи написана на

основі інтерв'ю з 25 жінками — парамедиками, волонтерами, журналістами, військовослужбовцями, які вирушили на Схід боронити свою Вітчизну – збірка розповідає про долі героїнь, які допомагають вижити і перемогти. Зокрема про ту, якій казали, що "з таким діагнозом не живуть"» і "безплідна на все життя", про яку кажуть, що "не здається, вірить у чудеса і перемагає - молода мама маленького янголятка", і з якої починається ця незвична історія жінок на війні. "Перші поранені. Перші загиблі. Добровольці не розуміли, що відбувалося навколо. Йшла справжня війна, про яку всі знали лише з книжок і художніх фільмів. Ситуація була незрозумілою, але смерть не чекала. Продовжувала зростати кількість поранених і загиблих, тому Яна прийшла до висновку, що потрібно приймати екстрені рішення щодо організації медичної допомоги пораненим бійцям".

Збірка «14 друзів хунти»

Збірник розповідей чотирнадцяти авторів, серед яких атовці, волонтери, журналісти, блогери.

У збірник входять такі твори:

1. «Страна удивительных людей», Віктор Трегубов
2. «11 новел про війну», Борис Гуменюк
3. Неопубліковані вірші, Максим Музика
4. «Огненные февраль», Оксана Чорна
5. «Поколение смелых», Сергій Сергійович
6. «101-а кінська сила», Юрій Руденко
7. «Война войной, а обед по расписанию», Дмитро Якорнов
8. «АТО в Средиземье», Мартін Брест

9. «Волонтеры», Серж Марко

10. «Игнатъич», Ярослав Матюшин

11. «Вкусные заметки Суетовой», Олена Суєтова

12. «Сестра», Павло Белянський

13. «Юмор, сарказм, неподражаемый стиль от уважаемого народом блогера», Андрій Альохін

14. «Абрикоси Донбасу та інші історії», Олена Степова.

“Наші Атланти: жертвність во ім’я спасіння”, Степан Герилів

Із 5 вересня минулого по 9 березня нинішнього року — саме 186 днів (та й ночей), про які йдеться у цій книжечці. Звичайно, що не кожнісінький день знайшов своє місце на сторінках, проте розповіді про ці дні містяться в уявних текстівках до світлин, переповнених неспокоєм, жалями, милосердям; у репортажних «міжрядках» і коментарях... Це — перші «нашоатлантівські» 186 днів поїздок на фронт і тривоги опісля них, сполоханих ночей, сердечних болів й тимчасово спустошених душ... Це — наше все більше усвідомлення правильності дороги, яку ми вибрали, дбаючи не тільки про ситість чи «одягненість» воїна-захисника рідної землі, а й просто людське словесне спілкування з кожним із тих, кого ми зустрічали на фронтових дорогах... Це — наша гордість за тих, кого ми залучили до «Наших Атлантів»: десятки колег, друзів, а то й зовсім незнайомих українців з Бердянська, всієї України,

“З Україною в серці”, Валентина Михайлова

Книга Валентини Михайлової “З Україною в серці” — художньо-публіцистичні портрети-нариси, які знайомлять читача з захисниками Вітчизни, учасниками АТО міста Запоріжжя. Автор розповідає про шлях становлення особистості кожного свого героя від дитинства і до сьогодення, формування його світогляду, розкриває корені палкого патріотизму як основи мужності і

героїзму. Окремі сторінки присвячуються безпосередній участі героїв у захисті суверенітету і незалежності нашої держави під час антитерористичної операції (АТО) в Україні 2014-2015 років. Книга написана на основі особистих зустрічей автора з героями, їхніх спогадів, свідчень, розповідей, фото, відео, з використанням, повідомлень хроніки того часу в Інтернеті.

“Полон”, Марія Сидорчук.

Це історія 12 полонених і двох охоронців. Від їх окремих довоєнних історій й до однієї спільної доби, доби між життям і смертю. Історія про любов, яка приводить на війну і перетворює людину на ката... або героя. І ким ти станеш, не знаєш до самого кінця. Адже у кожного є свій внутрішній полон, який сильніший й, іноді страшніший за фізичну неволю. Попри очевидний військовий контекст назви, це — історія про пересічну цивільну людину, зі зброєю та без. В умовах, коли катастрофа стає буденною річчю. Про вічне у цій буденності. І про те, що війна нікому нічого не «спише»: ні тому, хто вірив, що Бога нема і все дозволено, ні тому, хто вірив, що Він є, але можна покаятися біля краденого образу і Він усе простить... Повість написана за мотивами української військової кінодрами САРТУМ, яку 2015 було представлено на міжнародних кінофестивалях, а на початку 2016-го показано в українському прокаті. Але, якщо у фільмі ми бачимо події однієї доби, доби за крок до смерті героїв історії, то в книзі розповідається й про те, що відбувалося з цими людьми до війни, як внутрішньо вони переживають події тієї доби полону, й навіть про те, чим же насправді є душа. До книги також включено кадри з фільму. 3. “Три часа без войны”, Максим Бутченко Нова книга Максима Бутченко – це історія сучасної України, показана через призму долі трьох людей, які пройшли через військове протистояння на Донбасі і волею випадку опинилися в одній камері Лук’янівського СІЗО. Головний герой – російський офіцер Ілля Кизименко, який воював в українському добровільному батальйоні, потрапляє в камеру з шахтарем Льохою, який після загибелі сім’ї вступив в «ополчення», і старим Петром Микитовичем, який мріяв побачити море, але опинився в одному з «підвалів» «Новоросії». Три людини – три позиції. Особливо обстановка

загострилася, коли з'ясувалося, що Ілля винен у смерті дружини і сина Льохи. Протягом трьох годин крок за кроком, слово за слово вони знову пропустили війну через себе, в будь-яку хвилину готові вбити один одного. Чи зуміють вони примиритися, повернутися до втраченого ними життя, повернутися до себе самих, щоб стати людьми, а не машинами для вбивства? ...

Маргарита Сурженко. “АТО. Історії зі Сходу на Захід”

У цьому збірнику оповідань ніхто нікуди б не виїжджав з одним рюкзаком за плечима, якби не дірка в квартирі однієї з героїнь в Луганську. “Не знаю, хто її зробив: “терористи або армія, яка намагалася мудро вигнати їх з міста”, – згадує вона в поїзді, що несе її на Захід. У той же час, інший оповідач уточнює, що в цій самій дірці їх “не сприймали за людей, ми були щурами, які біжать з корабля”. Але перш ніж обуритися, дізнавшись про те, що трапилося далі в батальйоні “Айдар”, варто вислухати третю героїню. Після чого всі три товариша, як це буває у військовій прозі, зустрілися в кінці книги в благословенному Львові. І відразу зрозуміли, що “АТО – це чудова можливість відчути один одного і стати одним цілим”.

Маргарита Сурженко. Нове життя”

Старі вісті про нове життя в цій книги віддають окупаційним присмаком радості, коли, пам'ятається, ресторани при німцях працювали, театри ставили українську драму, а президентом України повинен був стати редактор скромного харківського журналу. Втім, мова не про Харків 1942 го, на порядку денному – Луганськ наших днів, де “магазини працюють, як і раніше, навчання в школі відновили, секції футболу так само відкриті”. При цьому “українці в Луганську – як євреї під час Другої світової війни”, якщо хто забув. І якщо в попередньому збірнику автор живописала втечу зі Сходу на Захід, то тепер її герої повертаються зі столиці додому. А вже тут навіть “дванадцятирічний хлопчик був упевнений, що через кілька років його однокласники будуть шкодувати про своє ганебну втечу – вони захочуть повернутися.

Теперішня російсько-українська війна вже давно обросла великою кількістю цікавих та унікальних історій, але далеко не всі вони розказані. Частина бійців, які можуть стати потенційними письменниками в майбутньому, вважають, що їхній час писати про цю війну ще не прийшов. Вони чекають на закінчення конфлікту, щоби мати змогу робити більш масштабні узагальнення та аналізувати війну в цілому. З іншого боку, вже активні автори також не збираються спинятися на досягнутому, вони продовжують збагачуватися письменницьким досвідом й готують до друку нові книжки.

Все це свідчить про те, що історія нової української воєнної прози ще не закінчилася, і в майбутньому ми отримаємо більше цікавої літератури, яка з часом має вийти на ще вищий якісний рівень.

Таким чином, як показує історія літератури, війна – це не лише біль, жах, руйнування та смерть, а ще й потужний каталізатор для розвитку літератури. Сьогоднішня російсько-українська війна не стала винятком. На сучасному видавничому ринку спостерігається серйозне пожвавлення такої літератури: протягом останніх років вийшла друком досить велика кількість різноманітних видань про події на Сході країни, серед яких важливе місце займають і твори від наших військових.

Електронні ресурси

1. А серцем там, на полі бою. - Режим доступу : <http://www.hetman.tv/nomera/2014/2014-5-58/atodenvy.html>
2. "Втомилися ховати героїв" - річниця АТО у цифрах. - Режим доступу : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-39599050>
3. Військові хроніки: 10 найкращих українських книг про АТО • - Режим доступу : <http://vsviti.com.ua/interesting/society/46196>
4. В Одесі відбулась презентація книг про війну на Сході України. - Режим доступу : <http://dsvv.gov.ua/pres-tsentr/v-odesi-vidbulas-prezentatsiya-knyh-pro-vijnu-na-shodi-ukrajiny.html>
5. Голоси героїв. - Режим доступу : <https://heroes.org.ua/books>⁹ нових книг про АТО.- - Режим доступу https://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/42115/
6. 10 книг про свою війну .- Режим доступу : <http://archive.chytomo.com/issued/10-knig-pro-svoyu-vijnu>
7. За спиною – 5 книг про АТО і довкола. - Режим доступу : https://espreso.tv/article/2019/04/18/za_spynouy_5_knyg_pro_ato_i_dovkola
8. Історія, що твориться на очах: добірка найсильніших книг про війну на Донбасі. - Режим доступу : <https://uk.etcetera.media/istoriya-shho-tvoritsya-na-ochah-dobirka-naysilnishih-knig-pro-viynu-na-donbasi.html>
9. Книжки про АТО та російську агресію в Україні. - Режим доступу : http://historybooks.com.ua/tem_ato.php
10. Книжкова оглядачка збирила 150 книг про російсько-українську війну . - Режим доступу : <http://archive.chytomo.com/news/knizhkova-oglyadachka-zibrala-150-knig-pro-rosijsko-ukraiinsku-vijnu>
11. Колишній прес-офіцер Влад Якушев написав книгу для тих, хто боїться читати про війну. - Режим доступу : <https://detector.media/community/article/139953/2018-08-07-kolishnii-pres->

[ofitser-vlad-yakushev-napisav-knigu-dlya-tikh-khto-boitsya-chitati-pro-viinu/](#)

12. Книжкова сотня, або книги_про_війну. - Режим доступу : <https://life-after-ato.com.ua/post/231>
13. Літературний дайджест. 10 книг про свою війну. - Режим доступу : <http://bukvoid.com.ua/digest/2015/12/29/102318.html>
14. Олександр Мимрук Від окопів до мелодрами: якою буває українська воєнна проза - Режим доступу : <http://www.chytomo.com/authors/oleksandr-mymruk/>
15. Обличчя війни. Топ-10 книг про війну.- Режим доступу : <https://vsiknygy.net.ua/neformat/36145/>
16. Особливості національної АТО. - Режим доступу : <http://veche.kiev.ua/journal/4313/>
17. Найкращі книги про АТО.- Режим доступу : <https://book24.ua/ua/blog/luchshie-knigi-pro-ato/>
18. «Позивний Кассандра»: учасниця АТО презентувала в Нікополі книгу спогадів про війну на Сході України. - Режим доступу : <https://www.youtube.com/watch?v=r6dRYLYr7y4>
19. Письменник Василь Шкляр: російсько-український конфлікт можна заморозити, але війна триватиме довго . - Режим доступу : <https://glavred.info/politics/295456-pismennik-vasil-shklyar-rosiysko-ukrajinskiy-konflikt-mozhna-zamoroziti-ale-viyna-trivatime-dovgo.html>
20. Підлітки та література про АТО: труднощі порозуміння. - Режим доступу : <http://litakcent.com/2015/12/01/pidlitky-ta-literatura-pro-ato-trudnoschi-porozuminnja/>
21. Топ 10 книг про АТО - Режим доступу : <http://www.armyfm.com.ua/top-10-knig-pro-ato-/>
22. Українську книгу про війну на Донбасі видали у Великій Британії . - Режим доступу : <https://www.radiosvoboda.org/a/28627307.html>
23. Щоденники з АТО: про що пишуть бійці?. -- Режим доступу : <https://www.bbc.com/ukrainian/features-38378472>

Відомості про авторів книг

Жолдак Богдан - 13 лютого 1948, Київ — 31 жовтня 2018, Київ) — український письменник, сценарист, драматург

Лойко Сергій - 26 лютого 1953, Міккелі, Фінляндія) — російсько-американський журналіст, письменник, фотограф, перекладач. Кореспондент газети «Лос-Анджелес Таймс», співпрацює з радіостанцією «Ехо Москви» та «Новою газетою». Автор чисельних репортажів з районів військово-політичних конфліктів, у тому числі в країнах колишнього СРСР. Живе в Техасі, США

Матіос Марія - нар. 19 грудня 1959, Розтоки, Путильський район, Чернівецька область) — українська письменниця та політичний діяч. Переможець різноманітних літературних премій, зокрема лауреат Шевченківської премії з літератури (2005), Коронації слова (2007), та Книги року ВВС (2008). Народний депутат України VII (партія УДАР), VIII скликання (БПП).

Станом на 2011 рік видала 14 книг прози та 6 поетичних збірок. Серед найвизначніших праць Матіос, збірка оповідань «Нація» (2001), роман у новелах «Майже ніколи не навпаки» (2007) та роман «Солодка Даруся».

Магда Євген - Народився у 1974 році у Києві. Випускник історичного факультету Національного університету імені Тараса Шевченка. Кандидат політичних наук. У 1996 – 2001 та 2007 – 2010 роках – асистент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка. З 2012 року – доцент кафедри видавничої справи та редагування Національного технічного університету КПІ імені Ігоря Сікорського. Автор книжок «Гібридна війна: вижити та перемогти» (2015 р.) та «Ігри відображень: якою Україну бачить світ» (у співавторстві з Тетяною Водотикою, 2016 р.) Сфера інтересів: гібридні війни, енергетична політика Росії, політична реклама та піар.

Марко Серж - Відомий блогер, військовий журналіст і письменник. Начальник "Геніального штабу" в інтернет-спільноті "Демократична Сокира". Справжнє ім'я - Олександр Андрійович Карпюк.

Сурженко Маргарита - Маргарита Сурженко народилася у Луганську. Маргариту виховувала мама Сурженко Лариса Олексіївна, яка працювала лікарем в луганській Санепідемстанції. З 10 років Маргарита починає писати оповідання, філософську прозу, детективи.

В 2003 році Маргарита перейшла до Луганського обласного ліцію імені Тараса Шевченка — першого україномовного середньо загальноосвітнього закладу в Луганську. В 2007 році Сурженко вступила до київського МАУПу на факультет політології.

В 2012 році Маргарита повертається до Луганська та починає працювати копірайтером. В 2014 році на Сході починаються бойові дії, тому Сурженко з однією сумкою їде з Луганська. Влітку 2014 перебуває в Кривому Році, Києві, Луцьку, селі Головно Волинської області у якості переселенки. В серпні 2014 року повертається до Києва. В листопаді 2014 виходить перша книга «АТО. Історії зі Сходу на Захід», яка була презентована в сімох містах України. В цьому ж році Маргарита засновує копірайтерське агентство CopyCat. В 2015 році виходить продовження книги про переселенців «Нове життя». Другу книгу письменниця презентує в вісімнадцятьох містах України. В 2017 році виходить третя книга Сурженко «Квартира київських гріхів», яка стає бестселером в Україні та швидко зникає з книжкових полиць магазинів. Через три місяці виходить другий тираж третьої книги.

Сидорчук Марія - Марія Сидорчук — київська письменниця й сценаристка. За освітою — тренер з легкої атлетики (Національний Університет фізичного виховання і спорту) та... юрист (Київський університет права НАН України). Деякий час працювала в сфері громадських зв'язків та журналістиці, політконсалтингу та судового PR. Наразі пише прозу для душі та кіносценарії для телебачення.

Цаплиєнко Андрій - (12 жовтня 1968) — журналіст, військовий кореспондент, ведучий та сценарист. Автор п'яти книжок. Заслужений журналіст України.

Шкляр Євген - нар. 10 червня 1951, с. Ганжалівка Лисянського району Черкаської області) — український письменник, політичний діяч. Один із найвідоміших і найбільш читаних сучасних українських письменників. Деякі літературні оглядачі називають його «батьком українського бестселера». Роботи Шкляра перекладено англійською, болгарською, вірменською, шведською, словацькою, російською мовами тощо.

Рішенням Комітету з Національної премії України ім. Т.Шевченка Шкляр був визнаний лауреатом Шевченківської премії 2011 року, але письменник відмовився її отримати у знак протесту проти перебування на посаді Міністра освіти України одіозного українофоба Дмитра Табачника.

Штогрін Ірина - Редактор інформаційних програм Радіо Свобода з жовтня 2007 року. Редактор спецпроектів «Із архівів КДБ», «Сандармох», «Донецький аеропорт», «Українська Гельсінська група», «Голодомор», «Ті, хто знає» та інших. Ведуча та редактор телевізійного проекту «Ми разом». Автор ідеї та укладач документальної книги «АД 242». Автор ідеї, режисер та продюсер документального фільму «СІЧ». Працювала коментатором редакції культура Всесвітньої служби Радіо Україна Національної телерадіокомпанії, головним редактором служби новин радіостанції «Наше радіо», редактором проекту Міжнародної організації з міграції щодо протидії торгівлі людьми. Закінчила філософський факультет Ростовського університету. Пройшла бімедіальний курс з теле- та радіожурналістики Інтерньюз-Україна та кілька навчальних курсів «IREX ПроМедіа».

Глосарій

АТО - Антитерористична операція на сході України (АТО) — комплекс військових та спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямований на протидію діяльності незаконних російських та проросійських збройних формувань у війні на сході України.

Війна - складне суспільно-політичне явище, пов'язане з розв'язанням суперечностей між державами, народами, національними й соціальними групами з переходом до вжитку засобів збройної боротьби, що відбувається у формі бойових дій між їхніми збройними силами.

Гібридна війна - війна з поєднанням в застосуванні конвенційної зброї, партизанської війни, тероризму та злочинної поведінки з метою досягнення певних політичних цілей, основним інструментом якої є створення державою-агресором в державі, обраній для агресії, внутрішніх протиріч та конфліктів

Держава - - політичне утворення з визначеною територією, економікою і політичною владою.

Державний суверенітет — верховенство держави на своїй території і незалежність у міжнародних відносинах. Верховенство держави означає дію в межах її території тільки однієї публічної влади, яка визначає повноваження усіх державних органів і посадових осіб, а також підлеглість цій владі всього населення території. Незалежність держави в міжнародних відносинах — це її непідпорядкованість будь-якій зовнішній владі, владі інших держав.

Донбас - (економічний регіон Донецького вугільного басейну) — історико-географічний край України, що охоплює басейн річки Сіверський Дінець, назва якого походить від річки Сіверський Донець, що є притокою Дону. У межах України Донеччина охоплює більшу частину Донецької області без Приазов'я та більшу частину Луганської області без її північної частини, яка належить до Східної Слобожанщини. Проте чітких меж Донеччини немає.

Ідея - (грец. εἶδος (ейдос); ἰδέα — початок, принцип) — форма духовно-пізнавального відображення певних закономірних зв'язків та відношень зовнішнього світу, спрямована на його перетворення.

За своєю логічною будовою ідея є формою мислення, різновид поняття, зміст якого своєрідно поєднує в собі як об'єктивне знання про наявну дійсність, так і суб'єктивну мету, спрямований на її перетворення.

Іловайський котел - Бої за Іловайськ, відомі також як **Іловайський котел** — бойові дії, що розгорнулися під містом Іловайськ Донецької області у ході війни на сході України у серпні 2014 року.

18 серпня, в ході запеклих боїв, українські силовики, що значною частиною склалися з добровольчих батальйонів, увійшли в Іловайськ. Вони змогли взяти під свій контроль частину міста, однак після заходу значних сил регулярних російських військ 23—24 серпня у тил українського угруповання з території РФ, а також через дезертирство окремих українських підрозділів, іловайське угруповання опинилося в оточенні. У ніч з 28 на 29 серпня Путін звернувся до «сил ополчення» із закликом відкрити гуманітарний коридор для українських військових, що опинилися в оточенні. 29 серпня о 6:00 ранку російський офіцер прибув до Многопілля і повідомив українській стороні, що вихід має відбуватися без зброї. О 8:15 українські військові організованими колонами почали рух з міста за попередньо домовленими з російською стороною маршрутами. Колони були розстріляні на марші.

Бої під Іловайськом стали одним з переломних моментів війни на сході України: Збройні сили України втратили ініціативу на Донбасі та перейшли від атаки до оборони.

Станом на кінець серпня 2017 року практично завершено процес встановлення, ідентифікації і перепоховання загиблих. Згідно даних Національного військово-історичного музею, у тих боях 7—31 серпня 2014 року полягло 368 українських бійців, 18 вважаються зниклими безвісти.

Екшн - поєднує в собі драматичний жанр фільму разом з нестримними діями: бійки, автомобільні переслідування, вибухи, стрілянину і таке інше. Жанр, в основному, показує самостійні намагання героя відновити справедливість, що нерідко переростає у маленьку війну. Проте, не слід плутати екшени з фільмами про війну.

Новоросія - (також *Новоросійський край*, рос. *Новороссія*) — урядова назва в Російській імперії для південно-українських земель, що включала території, анексовані Російською імперією у XVIII столітті, а саме землі Вольностей Війська Запорозького Низового, Кримського ханства та володіння Османської імперії в Північному Причорномор'ї. Вперше згадується у 1764 році, як Новоросійська губернія.

Назва «Новоросія» частіше за все використовувалася, як синонім Новоросійської губернії. Територія охоплювала південну частину сучасної України: Дніпропетровську, Запорізьку, Миколаївську, більші частини Херсонської, Кіровоградської, Одеської і Донецької областей, незначні території центральної Луганщини і південної Харківщини та увесь Кримський півострів.

Насильство - це застосування силових методів, або психологічного тиску^[1] за допомогою погроз, свідомо спрямованих на слабких або тих, хто не може чинити опір. Тобто, будь-яке застосування сили щодо беззахисних. Відповідно до офіційної позиції ВООЗ, причини насильства частково зумовлені біологічними та іншими факторами, які дають підстави говорити про певну схильність деяких людей до агресії, однак частіше за все ці фактори взаємодіють з сімейними, суспільними, культурними та іншими факторами зовнішнього характеру і таким чином створюють ситуацію, в якій виникає насильство.

Сучасна українська література - українська література останніх десятиліть, створена сучасними письменниками. У науковій літературі точно не зазначено, від якого моменту українську літературу слід вважати сучасною.

Утім, під поняттям "сучасна українська література" найчастіше розуміють сукупність художніх творів, — написаних від часу здобуття Україною незалежності в 1991 році й дотепер. Таке розмежування зумовлене відмиранням після 1991 року загальнообов'язкового для митців СРСР стилю соціалістичного реалізму та скасуванням радянської цензури. Принципові зміни в українській літературі відбулися ще в роки Перебудови (1985) і особливо після Чорнобильської катастрофи (1986). Деякі дослідники вважають, що сучасна українська література починається від 1970-х років після покоління шістдесятників.